

ՄԱՅՐ ՅՈՒՑԱԿ ՀԱՅԵՐԷՆ ՁԵՌԱԳՐԱՑ

ՄԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆԻՆ ՄԽԻԹԱՐԵԱՆՑ Ի ՎԵՆԵՏԻԱ

Հտ. Զ., Վենետիկ-Սբ. Ղազար, 1996, էջ 1265

Հեղինակ՝ Հ. Սահակ Վրդ. Ճեմնեմեան

Լոյս տեսաւ Մխիթարեան տպարանէն Ս. Ղազարի Ձեռագիրներուն վեցերորդ հատորը, աշխատասիրուած Հ. Սահակ Վրդ. Ճեմնեմեանէ, որ անցեալ տարի հրատարակեց հինգերորդը, իսկ 1993ին՝ չորրորդը:

Հատորին տպագրութիւնը կատարուած է Գալուստ Կիւլպէնկեան Հիմնարկութեան նպաստով, Վիեննայի Մխիթարեան տպարանը, մաքուր թուղթի վրայ, չքեղ ու պատկառելի արտաքինով:

Ունի 80 էջ ընդարձակ յառաջաբան: Հեղինակը նախորդ հատորներուն մէջ սկսած էր ընել պատմականը թէ ի՞նչպէս ձեւացած է Ս. Ղազարի Ձեռագրական հաւաքածոն. ներկայ հատորին մէջ կ'ընէ 1826-1846 տարիներունը, այն է Սուքիաս Արք. Սոմայեանի Աբբայութեան շրջանը, ուր ամէն միաբան կը ջանար Ս. Ղազար հասցնել Ձեռագիր մը: Աչքառու է յատկապէս Հ. Ներսէս Սարգիսեանի ջանքը, որ 14 տարի առանձին շրջած է Հայաստան եւ ընդօրինակած բազմաթիւ ձեռագիրներ, գնած եւ նուէր ստացած է հարիւրէ աւելի ընտիր եւ անման գրչագիրներ. Հ. Եփրեմ Սէթեան, որ շրջելով Լրիմ, Տփղիս, Սանահին, Հաղբաւ եւ հոսակ Ախալձխա, ստացած է 50 ընտիր հատորներ, որոնց մէջ է հայութեան պարծանք Մլքէ Թադուհիի կամ Արծրունեան տոհմին Ե-Ձ դարու Աւետարանը, փառքը Ս. Ղազարի Ձեռագրատան: Հոսակ յիշելի է Հ. Փիլիպպոս Թերճիման - Ասլանեանի ջանքը, որ Պոլիսէն եւ Զմիւռնիայէն գնած կամ նուէր ստացած է 64 Ձեռագիր, Հ. Սիմոն Ժուլարտեան՝ Ախալձխայէն եւ Տփղիսէն ստացած է 24 հատոր...:

Բացի միաբաններէն, հեղինակը քաղելով վանքին դիւանէն՝ կը թուարկէ բոլոր այն ազգայիններուն անունները, որոնք սիրալոյսով

կատարած են նուիրատուութիւններ: Յատուկ կերպով կը յիշէ Տփղիսէն Նիկողայոս Երկայնաբազուկ Արղութեանցը, որ 1829ին Ս. Ղազար ղրկած է ինը թանկարժէք եւ երկաթագիր Ձեռագիրներ, որոնք ստեղծած են դիտական անչափ խանդավառութիւն միաբաններուն մէջ:

Ներկայ հատորը ունի 1126 սիւնակ եւ կը բովանդակէ նկարագրութիւնը բոլոր հայ պատմագիրներուն, որոնք դասաւորուած են գրչագրերու հնութեան կարգով: Պատմագիրներն են թիւով 121, որոնցմէ ամէնէն հինը՝ երկաթագիր ութ մագաղաթներ են՝ Ղազար Փարպեցիէ, գրուած ԺԱ-ԺԲ դարուն: Երկրորդն է Ժողովածոյ մը, գրուած 1206ին, որ կը բովանդակէ Սամուէլ Անեցիի Ժամանակագրութիւնը: Երրորդն է Սմբատ Սպարապետի Տարեգիրքը, գրուած 1280-1315 տարիներուն...:

Պատմագիրներուն կը յաջորդեն Կանոնագիրքերը, որոնց մէջ առաջին տեղը կը գրաւէ համբաւաւոր Դատաստանագիրքը, գրուած Մխիթար Գօշ հեղինակին կենդանութեան, - գուցէ ինքնագիր, - 1184 թուականին: Կը յաջորդեն Գրիգոր Նարեկացիի (34 հատոր), Ներսէս Շնորհալիի (71 հատոր), Ներսէս Լամբրոնացիի (57 հատոր), Ձեռագիրները, որոնց մէջ յատուկ ուշադրութեան արժանի են Ներսէս Շնորհալիի «Մեկնութիւն Կաթողիկեայց»ը, գրուած 1198ին, հեղինակին մահէն 25 տարի ետք, Ներսէս Լամբրոնացիի «Մեկնութիւն Սաղմոսաց»ը, գրուած 1190ին, որ 1882ին Հ. Ղեւոնդ Ալիշանի պընդումներուն վրայ՝ Յովհաննէս Ներսէսեան երթալով Փոքր Ասիոյ ներքին գաւառները՝ գնած է 100 լիրայի: Ասոնց կը յաջորդեն Ձեռագիր Աղօթագիրքերը: Հատորը կ'աւարտի ընկալեալ ցանկերով՝ անձնանուններու, տեղանուններու, տաղերու, աղօթքներու:

Այս վեցերորդ հատորը կը բովանդակէ նկարագրութիւնը 333 Ձեռագիրներու, իսկ վեց հատորներուն մէջ կ'ամփոփուին 1205 ձեռագիրներու բովանդակութիւնը: Ս. Ղազարի Մատենադարանը ունի շուրջ 2500 ձեռագիր եւ կը նախատեսուին ուրիշ երեք հատորներ եւս՝ ամբողջացնելու համար այս սրբազան եւ նուիրական գործը: Արդէն իսկ պատրաստ են եօթներորդ եւ ութերորդ հատորները, որոնք վեցերորդին նման պիտի հրատարակուին՝ Մխիթարեան Միաբանութեան 300ամեակին առիթով (1700-2000):

Հեղինակին կը մաղթենք քաջառողջութիւն եւ արիութիւն, որպէսզի սկսուայ գործը շուտով հասցնէ աւարտին, տալու համար ասպարէզ գիտնականներու, ազգային ըլլան անոնք կամ օտար:

ՎԱՆԱԿԱՆ